

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

IDÉZETEKET TARTALMAZÓ TANULMÁNY ONLINE HOZZÁFÉRHETŐVÉ TÉTELE; NYILVÁNOS SZOLGÁLTATÁSOKAT NYÚJTÓ KÖNYVTÁRAK ÁLTAL VÉGEZHETŐ SZABAD MÁSOLATKÉSZÍTÉSEK FELTÉTELEI

SZJSZT-05/06

Az Országgyűlés Hivatala (Országgyűlési Könyvtár) megkeresése

A Országgyűlés Hivatala, Országgyűlési Könyvtár által feltett kérdések

1. Az Országgyűlési Könyvtárban készülő kutatószolgálati jelentések, a forrásszemlék (valamint a kutatószolgálati információs termékek zöme) is nyilvános források felhasználásával készülnek. Az idézetek felhasználásánál a kutatók betartják a jogszabályban is előírtakat, és hivatkozási gyakorlatuk is megfelel az elvárásoknak. A szerkesztésnél hiperlinkeket alkalmaznak, amelyeknél a 2006–2010-es parlamenti ciklustól kezdődően nemcsak a közvetlenül kapcsolódó linket, hanem a hivatkozás forrásául szolgáló honlap főoldalát is feltüntetik. ... a fent ismertetett módon létrehozott kutatószolgálati jelentések közreadhatóak-e az Országgyűlés (az Országgyűlési Könyvtár) honlapján a szerzői és szomszédos jogok sérelme nélkül?
2. ... Egyes gyűjteményekben ... meghonosodott az a gyakorlat, hogy a könyvtárak maguk egy-egy gyakran használt műről, a vizsgaelvárásokkal összhangban több részre bontva a kötetet, másolatokat készítenek, és azt kölcsönzik, illetve engedélyezik helyben használatra. A modern technológiák terjedésével az ily módon 10-15 (x2-3) példányban tartott kötetek előállítási költsége jóval olcsóbb a mű megvásárlásánál Ez esetben kérdésünk hasonló, hogy Magyarországon a fenti eljárás közgyűjteményben alkalmazható-e a szerzői és szomszédos jogok sérelme nélkül?

Az eljáró tanács véleménye

Ad 1. Természetesen nem lehet általánosságban válaszolni arra a kérdésre, hogy az Országgyűlési Könyvtár (a továbbiakban: OGYK) Képviselői Kutatószolgálat munkavállalói, illetve megbízottjai által valaha készített és készítendő „információs termékek” szerzői jogi védelem alatt állnak-e, hogy abban a más művekből való átvétel megfelel-e a szerzői jog szabályainak, és az közzétehető-e a szerzői jog sérelme nélkül. Ezekre a kérdésekre csak konkrét esetben lehet pontos szakértői választ adni, általánosságban csak a jogszabály vonatkozó rendelkezéseit ismételhetnénk el.

Az OGYK csatolt a megkereséshez egy „kutatószolgálati jelentést”, S. N. D. „Kutatószolgálati jelentés az ifjúsággal kapcsolatos állami feladatokról” c. tanulmányát. Az eljáró tanács erről a dokumentumról ad szakvéleményt. A megbízó ezt a tanulmányt nyilván azért bocsátotta rendelkezésünkre, mert a többi kutatószolgálati jelentést hasonló jellegűnek látja. Az eljáró tanács bízik ezért abban, hogy a konkrét tanulmány tekintetében megállapított véleményünk a többi hasonló tanulmányra is alkalmazható lesz.

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) 1. § (2) első mondata szerint szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Az 1. § (3) szerint a szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől.

S. N. D. „Kutatószolgálati jelentés az ifjúsággal kapcsolatos állami feladatokról” c. tanulmánya a szerzői jog védelme alatt álló, egyéni-eredeti szakirodalmi mű [Sztj. 1. § (2) a) pont].

A mű megfelel azoknak a kritériumoknak, amelyeket az SZJSZT a 27/00 sz. ügyben is azonosított. Eszerint a szakirodalmi írásmű „*elengedhetetlen sajátossága, hogy megjelölt források anyagaiból vagy egyébként ismert tények alapján egyéni-eredeti, alkotó jellegű következtetésekre jusson, vagy e forrásokat és tényeket egyéni-eredeti módon csoportosítva/tálalva tárja az olvasó elé.*”

A mű elkészítése során – amint erről a lábjegyzetek bejegyzései tanúskodnak – az alkotó sok forrásmunkából dolgozott. Bizonyos forrásokból csak adatokat, tényeket vett át, más források esetén azonban rövid részletek szó szerint is átvételre kerültek.

Ami az adatok, tények átvételét illeti: a „*szerzői jog egyik alapelve az, hogy nem védi a puszta információt. A tények, adatok megismerésére és közlésére senkinek sincs kizárólagos joga*” (SZJSZT-25/00, a hírügynökségi közlemények szerzői jogi megítéléséről). Ezt a hatályos szerzői jogi törvény az 1. § (5) bekezdésben a következőképpen fogalmazza meg: „*A szerzői jogi védelem nem terjed ki a sajtótermékek közleményeinek alapjául szolgáló tényekre vagy napi hírekre.*” (Ugyanakkor a szakirodalom keretében természetes – nem jogi, hanem etikai – elvárás, hogy ne csak szövegszerű átvételek, hanem nem saját gyűjtésű adatok esetén is feltüntessék a forrást.)

A szerzői jog kizárólagos engedélyezési jogot előíró szabályainak alkalmazhatósága csak abban az esetben merülhet fel, ha a tanulmány írója egyéni-eredeti megfogalmazásában, kifejtésében veszi át forrásait. Az Sztj. 16. § (1) szerint főszabályként „*...a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének ... bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére*” (az eljáró tanács kiemelése).

A megkereséshez csatolt tanulmányban a forrásanyagok részlete három helyen került idézőjellel jelölt módon átvételre, a 8. a 12. és a 13. lábjegyzetnél. Egy-két esetben pedig úgy került átvételre a forrás szöveghű részlete, hogy az átvételt idézőjel nem jelzi, de lábjegyzetként a forrást pontosan megjelölték (lásd a 18. és a 20. lábjegyzetnél).

Az Sztj. 34. § (1) szerint a „mű részletét – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti”. Ilyen esetben a részlet felhasználása „díjtalan, és ahhoz a szerző engedélye nem szükséges” [Sztj. 33. § (1)].

A megbízáshoz csatolt tanulmány esetén az idézések e törvényi szabálynak megfelelően történtek.

Az idézés fontos szabályai tehát:

- a műnek csak kisebb részlete idézhető [ez abból következik, hogy az Sztj. 34. § (2) sajátos szabályokat állapít meg az ezt meghaladó méretű részletek felhasználására – a szóban forgó tanulmányban ez megvalósult];
- az eredetihez híven (a tanulmány minden esetben ilyen módon adta vissza az átvett művet);
- forrás és szerző feltüntetésével (a megkereséshez csatolt írásban a hivatkozások pontosak);
- a saját anyagtól jól elkülöníthetően (ezt a kritériumot a joggyakorlat azonosította be, lásd például az SZJSZT-7/96-os számú szakvéleményt. Bár a jelen ügyben a megvizsgált tanulmányban az idézet azonosítása két helyen idézőjelek nélkül történt, a szövegrész nem saját mivolta ezekben az esetekben is könnyen megállapítható volt, így a felhasználás ennek a feltételnek is megfelel);
- idézési céllal, e cél által indokolt terjedelemben (az adott esetben az idézés jogszerű célja az adott témához tartozó források elemző bemutatása);
- csak önálló, saját alkotói munka hozzáadásával létrejött műben lehet idézni (a benyújtott tanulmánynál a szerző alkotómunkája megkérdőjelezhetetlenül jelen van).

A tanulmány megírásakor tehát a más források részleteinek felhasználása – az idézés – a szerzői jogi szabályoknak megfelelően történt. Az OGYK ezzel kapcsolatos további kérdése, hogy az így jogszerűen elkészült kutatószolgálati jelentés milyen módon használható fel a továbbiakban, így különösen: az interneten lehívásra hozzáférhetővé tehető-e.

A szerzői jogi törvény nem korlátozza, hogy milyen felhasználási mód esetén végezhető jogszerűen idézés. Ez azt jelenti, hogy ha egy szövegszerű átvétel az idézés fenti szabályainak megfelel, akkor bármilyen felhasználás (akár terjesztés, rádiós vagy televíziós sugárzás, internetes hozzáférhetővé tétel) szabadon végezhető.

Ezt az értelmezést megerősítik a 2001/29/EK sz. irányelv vonatkozó rendelkezései [5. cikk (3) bek., d) pont és 5. cikk (4) bek.], amelyek a tagállamok számára mind a többszörözés, mind a terjesztés, nyilvánosságához közvetítés és lehívásra hozzáférhetővé tétel tekintetében lehetővé teszik az idézés szabad felhasználással tételét.

Tehát abban az esetben sem kell a jogszerűen idézett műveket alkotó szerzőktől engedélyt kérni, ha a tanulmányt az OGYK internetes honlapján „közreadják”, azaz lehívásra hozzáférhetővé teszik.

Természetesen azonban erre a felhasználásra – az Sztj. 26. § (8) második mondata alapján – a szakirodalmi mű szerzőjétől engedélyt kell kérni. Szerző az a személy, aki a művet

megalkotta [Szt. 4. § (1)], ebben az esetben S. N. D. A felhasználásra engedély felhasználási szerződés útján szerezhető [Szt. 16. § (1) második mondat].

(Az eljáró tanácsnak nincs tudomása arról, hogy S. N. D. az OGYK olyan munkavállalója-e, aki munkaköri kötelességeként alkotta meg a művet. Ha igen, akkor főszabályként a mű átadásával a vagyoni jogokat a szerző jogutódjaként a munkáltató szerzi meg. Ilyenkor a szerzőt a munkadíjon felül további díjazás csak abban az esetben illeti meg, ha a munkáltató a felhasználásra másnak engedélyt ad vagy a művel kapcsolatos vagyoni jogokat másra átruhazza [Szt. 30. § (1) és (3)]. Ha a szerzőnek nem volt munkaköri kötelessége a mű elkészítése, az engedélyt felhasználási szerződés kötése útján lehet megszerezni.)

A hiperlinkek alkalmazásával kapcsolatban az SZJSZT-29/04 számú szakvélemény ad rövid eligazítást. Az OGYK által leírt esetben, azaz amikor az olvasó számára világos, hogy műszakilag más szolgáltatótól érkezik a tartalom, és ezt azzal is megerősíti, hogy a hivatkozott szolgáltatás honlapjának főoldalára mutató hiperlinket is elhelyez, az eljáró tanács véleménye szerint szerzői jogi kérdés nem merül fel. Ilyenkor a hiperlinket elhelyező személy szerzői jogi értelemben nem végzi a meghivatkozott tartalom „hozzáférhetővé tételét”.

Ad 2. Az Szt. 35. § (4) bekezdésének b) pontja szerint „nyilvános szolgáltatásokat nyújtó könyvtár ... – vállalkozási tevékenységen kívüli – belső intézményi célra a célnak megfelelő módon és mértékben készíthet a műről másolatot, ha az jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja, és ...

b) saját példányról archiválásként tudományos célra vagy a nyilvános könyvtári ellátás céljára készül”.

Az Országgyűlési Könyvtár – mint nyilvános szolgáltatásokat nyújtó könyvtár – tehát készíthet másolatot a saját példányairól nyilvános könyvtári ellátás céljára, de ez a másolat-készítés csak archiválási, belső célú másolatkészítés lehet. Az eljáró tanács véleménye szerint ugyanis mind a tudományos célú, mind a nyilvános könyvtári ellátás célját szolgáló másolás kizárólag saját példányról, archiválásként megengedett. Ezt támasztja alá az is, hogy főszabályként a felhívott jogszabályhely [Szt. 35. § (4)] valamennyi esetkörében másolat csak belső intézményi célra készíthető, csak e célnak megfelelő módon és mértékben.

Ebből az következik, hogy a könyvtár a beszerzett eredeti műpéldányt archiválhatja, de az így készített másolat kizárólag az eredeti példány (például elhasználódás miatti) pótlására szolgálhat. Egyszerre tehát nem szolgáltatható az olvasók részére – még helyben olvasásra sem – az eredeti példány és az arról készült archivált példány.

*Dr. Sár Csaba, a tanács elnöke
Dr. Tóth Péter Benjamin, a tanács előadó tagja
Mamuzsics Gábor, a tanács szavazó tagja*

ELŐADÓMŰVÉSZI JOGOK GYAKORLÁSA SZINKRONIZÁLÁS ESETÉN

SZJSZT-06/06

A Televíziós Műsorszolgáltatók Szövetsége megkeresése

A Televíziós Műsorszolgáltatók Szövetsége által feltett kérdések

A szakértő feladata annak megállapítása, hogy

1. amennyiben az előadóművész filmszinkron céljára előadóművészi teljesítményt nyújt, alkalmazható-e az ilyen előadóművészi teljesítménnyel kapcsolatban a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) 73. § (3) bekezdésében foglalt jogátszállási vélelem?
2. amennyiben a filmszinkron céljára rögzített előadóművészi teljesítmény vonatkozásában is alkalmazandó az Sztj. 73. § (3) bekezdése szerinti jogátszállási vélelem, úgy követelhet-e az előadóművész az ilyen szinkronnal ellátott film bármilyen további felhasználása esetén jogdíjat?

Az eljáró tanács véleménye

Ad 1. Az Sztj. 73. §-ának (3) bekezdésében foglalt jogátszállási vélelem az ebben a bekezdésben foglalt korlátok között a filmszinkron céljára nyújtott előadóművészi teljesítmény jogainak a film előállítójára ruházására vonatkozóan is irányadó.

Az Sztj. 73. §-ának (3) bekezdése szerint ha az előadóművész hozzájárult ahhoz, hogy előadását filmalkotásban rögzítsék, a hozzájárulással – ellenkező kikötés hiányában – a film előállítójára [64. § (3) bek.] ruházza át az (1) bekezdésben említett vagyoni jogokat. Ez a rendelkezés nem érinti az előadóművészeknek a 20. § és a 28. § alapján fennálló díjigényét. A 23. § (6) bekezdését az előadóművészekre is megfelelően alkalmazni kell.

A szinkronszínészek a vonatkozó nemzetközi szerződések [az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló, 1961-ben, Rómában létrejött nemzetközi egyezmény (kihirdette az 1998. évi XLIV. törvény) 3. cikkének *a*) pontja, illetve a Szellemi Tulajdon Világszervezete 1996. december 20-án, Genfben aláírt Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződése (kihirdette a 2004. évi XLIX. törvény) 2. cikkének *a*) pontja] alapján előadóművészeknek minősülnek, ezért megállapítható, hogy a szinkronszínészekre is alkalmazandók az Sztj. előadóművészekre vonatkozó szabályai, így a 73. § (3) bekezdése is, vagyis a szinkronszínészi teljesítmények vonatkozásában is alkalmazni kell ezt a szabályt.

Az Sztj. vitatott bekezdése részben diszpozitív, részben kógens szerződési szabály.

Diszpozitív abban a tekintetben, hogy az előadóművész szerződésben szabadon rendelkezhet arról, hogy átruházza-e vagyoni jogait a filmelőállítóra vagy sem. De a törvény – az

általános, tipikus esetekből kiindulva – egy megdönthető vélelmet állít fel amellet, hogy az előadóművész a vagyoni jogait átruházza a filmelőállítóra, ha hozzájárult az előadása filmalkotásban való rögzítéséhez. E szerződésértelmező, kiegészítő szabály alapján értelmezhetővé válik a szerződés abban az esetben is, ha a felek egyáltalán nem rendelkeztek a jogátszárlásról. A jelen esetben egyébként az kétségtelen, hogy a filmalkotásban való rögzítéshez a szinkronszínész hozzájárult.

A hozzájárulással keletkező vélelem alapján a szinkronszínész a filmelőállítóra átruházta a 73. § (1) bekezdésében meghatározott vagyoni jogait [tehát azt, hogy *a*) rögzítetlen előadását rögzítsék; *b*) rögzítetlen előadását sugározzák vagy más módon a nyilvánossághoz közvetítsék, kivéve, ha az előadás, amelyet sugároznak vagy más módon a nyilvánossághoz közvetítenek, már maga is sugárzott előadás; *c*) rögzített előadását többszörözzék; *d*) rögzített előadását terjesszék; *e*) rögzített előadását vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon úgy tegyék a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg].

A törvény az átengedés melletti vélelem bevezetésével a szerződések tipikus módját figyelembe véve segíteni kívánja a szerződés értelmezését, de nem zárja ki azt sem, hogy a felek akár ettől eltérően is rendelkezhessenek – például úgy, hogy az előadóművész bizonyos jogait nem engedi át. A vélelem megdöntésének terhe ilyenkor az előadóművészen van, így neki kell bizonyítania egy ilyen, a jogátruházást kizáró, „eltérő megállapodás” létezését.

Mindez azonban függetlenül ítélendő meg a 73. § (3) bekezdésének azon kógens szabályától, amely alapján egyes díjigényeit az előadóművész nem engedheti át a filmelőállítónak. Ezekkel a konkrétan nevesített díjigényekkel kapcsolatban nem érvényesül a főszabály, azaz a 73. § (3) bekezdésének első mondata, miszerint a vagyoni jogok átruházhatók.

A 73. § (3) bekezdés második mondatában meghatározott két díjigény (mint a vagyoni jogok speciális alakzata) nem átruházható. E két díjigény a filmalkotás magáncélú többszörözése (Sztj. 20. §), a sugárzott vagy más módon a nyilvánossághoz közvetített előadás egyidejű, változatlan továbbközvetítése (Sztj. 28. §). Ezek a jogosultságok minden esetben, tehát függetlenül attól, hogy a vagyoni jogok átruházásra kerültek-e vagy sem, az előadóművésznél maradnak.

Az Sztj. 73. § (3) bekezdésében megjelölt harmadik díjigény tekintetében ugyanez a végkövetkeztetés vonható le, vagyis erről sem lehet rendelkezni, de itt a törvény – a másik két díjigényhez képest – más szabályozási technikát alkalmaz. Az eltérő szabályozási technikának az az oka, hogy míg a 20. és a 28. § kifejezetten nevesíti jogosultként az előadóművészt is, a 23. § (6) bekezdése csak a szerzőre vonatkozik. Ezért ahhoz, hogy az előadóművészekre is alkalmazni lehessen a szabályt, szükséges volt egy utaló szabály bevezetése. Ebből következően tehát a szerzőhöz hasonlóan az előadóművésznél is fennmarad ez a díjigénye, függetlenül attól, hogy az egyéb vagyoni jogok tekintetében milyen megállapodás született.

A Magyar Köztársaságot mint az Európai Unió tagállamát az EK-szerződés 10. cikke kötelezi arra, hogy jogszabályai összhangban legyenek a közösségi joggal. Az Sztj. 113. §-

ában foglalt jogharmonizációs klauzula pontosan fel is tünteti azokat az európai uniós jogi aktusokat, amelyeknek az Szjt. megfelel. Ebből fakadóan, ha kétséges lenne is a magyar szabályozás értelmezése, csak olyan értelmezés lenne elfogadható, amely összhangban áll a közösségi joggal.

A magáncélú másolásra tekintettel fenntartott díjigényre nézve az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv 5. cikk (2) bekezdésének *a*) pontja a szerzők és előadóművészek többszörös jogának korlátozását (amilyen például jogaiknak törvénynél fogva a film előállítójára ruházása) kifejezetten csak azzal a feltétellel engedi, hogy a jogosultak megfelelő díjazásban részesüljenek. Ezzel az iránymutatással áll összhangban, hogy az Szjt. – egyébként a nemzetközi gyakorlatnak is megfelelően – kizárja idevágó díjigényüknek a film előállítójára ruházását, és megfelelő díjazásukat műveik, illetve teljesítményeik valószínűsített felhasználásához igazodó díjazás elrendelésével biztosítja. Már csak ezért sem lehet az Szjt. 73. §-ának (3) bekezdését úgy értelmezni, hogy az a díjigények átszállásával ellenkező kikötést zárja ki, nem pedig magát az igény átszállásának a lehetőségét.

A sugárzott mű vagy előadóművészi teljesítmény továbbközvetítéséért fenntartott díjigény tekintetében a műholdas műsorsugárzásra és a vezetékes továbbközvetítésre alkalmazandó szerzői jogra, valamint a szerzői joghoz kapcsolódó jogokra vonatkozó egyes szabályok összehangolásáról szóló 93/83/EK irányelv 3. cikk (2) bekezdése a sugárzási jogok esetében lehetővé teszi, a 9. cikk (1) bekezdése pedig a sugárzott műsor vezetékes elosztására nézve kötelezővé teszi a szerzők és előadóművészek jogainak közös jogkezelését (díjigényük biztosítása végett akár engedélyezési jogaiknak a közös jogkezelőre ruházásával). Ez eleve kizárja, hogy a díjigényüket a film előadójára ruházzák és ezzel közvetlen részesedésükről is lemondjanak [vö. irányelv (28) és (29) preambulumbekkezdés].

A bérleti jog korlátozása [a 23. § (6) bekezdésére való utalás] tekintetében az Szjt.-t a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joghoz kapcsolódó egyes jogokról szóló 92/100/EGK tanácsi irányelv 4. cikkének (2) bekezdése fényében kell értelmezni. A hivatkozott irányelvi rendelkezés ugyanis eltérést nem engedő módon kimondja, hogy a bérletre vonatkozó megfelelő díjazáshoz való jog a szerzőknél vagy előadóművészeknél marad. Vagyis a Közös Piacon hozzájárulásukkal többszörözött és forgalmazott példányok terjesztési jogának közös piaci kimerülése bérbeadásukra nézve nem következik be, amit a gyakorlatban felmerült kétségek eloszlata végett célszerű volt rögzíteni. Ebből is következik, hogy az Szjt. 73. § (3) bekezdésének szabályát nem lehet úgy értelmezni, hogy abból a bérleti jogból fakadó díjigény átruházhatóságára lehetne következtetni.

Ad 2. A fentiekből következik, hogy abban az esetben, ha a vélelem alkalmazásra kerül (vagyis nem léteznek a felek között a vagyoni jogok át nem ruházására vonatkozó megállapodás), a 73. § (1) bekezdésében felsorolt vagyoni jogok tekintetében az előadóművészek további követelése nem állhat fenn, míg a 73. § (3) bekezdésében megjelölt három díjigénye,

függetlenül attól, hogy egyébként hogyan rendezik a vagyoni jogok sorsát, mindenképp fennmarad.

Dr. Boytha György, a tanács elnöke
Dr. Gyenge Anikó, a tanács előadó tagja
Dr. Kiss Zoltán, a tanács szavazó tagja

HANGFELVÉTEL TÖBBSZÖRÖZÉSÉNEK ÉS TERJESZTÉSÉNEK JOGSZERŰSÉGE, JOGKIMERÜLÉS

SZJSZT-07/06

A Fővárosi Bíróság megkeresése

A Fővárosi Bíróság által feltett kérdések

1. A felperesek által eddig csatolt CD-lemezek és borítók, és az ezekre vonatkozóan csatolt adatsorok (F/14/1. alatt csatolva) alapján állapítsa meg, hogy az egyes hangfelvételekre nézve melyik szervezetnek áll fenn hangfelvétel-előállítói jogosultsága (sorlemez esetén lemezenként, válogatáslemezek esetén pedig hangfelvételenként).
2. Nyilatkozzon a Szerzői Jogi Szakértő Testület a nemzetközi zenei iparban követett gyakorlatról, azaz arról, hogy a nemzetközi hangfelvétel-előállító vállalat helyi leányvállalata az adott ország, az adott nemzetközi hangfelvétel-előállító cégcsoport tulajdonában lévő és rendelkezése alatt álló teljes világcatalógusba tartozó hangfelvétel vonatkozásában képviselheti-e a nemzetközi hangfelvétel-előállító vállalatot, gyakorolhatja-e a hangfelvétel-előállítói jogokat, illetőleg saját nevében érvényesítheti-e a hangfelvétel-előállítók kizárólagos szomszédos jogait az egyes hangfelvételek vonatkozásában.
3. A testület térjen ki arra is véleményében, hogy bekövezhetett-e a perbeli hangfelvételekkel kapcsolatosan a terjesztési jogok kimerülése azzal, hogy az alperesek egymás között 1999. július 14-én adásvételi szerződést kötöttek a hanghordozók átadása, átvétele tárgyában (még a szomszédos jogok feleledését megelőzően, tehát 1999. szeptember 1-je előtt). Az alperesek szerződése a 8.P.23.592/2001. számú ügyben – az eljárás folytatása iránti kérelemhez – az elsőrendű felperes részéről csatolt melléklet.
4. Nyilatkozzon a Szerzői Jogi Szakértő Testület arról is, hogy a hangfelvétel-előállítók egymás közötti viszonyában a vagyoni jogok átruházása milyen formában történik általában (írásos felhasználási szerződéssel vagy egyéb aktus folytán).

Az eljáró tanács véleménye

I. A tényállás

A megkereső Fővárosi Bíróság előtt per van folyamatban, melyben az M. Szövetség és társai felperesek az E. Kft. és az M. D. Kft. alperesek ellen szerzőijog-sértés megállapítása és egyéb jogkövetkezmények alkalmazása iránt nyújtott be keresetet. A per jelenleg a másodfokon eljáró Fővárosi Ítéletábla 2.Pf.20.146/2005/15. számú – az elsőfokon eljáró Fővárosi Bíróság 8.P.23.592/2001/88. számú ítéletét hatályon kívül helyező és a Fővárosi Bíróságot új eljárásra utasító – végzése folytán ismét a Fővárosi Bíróságon kerül tárgyalásra.

A Fővárosi Bíróság fent említett ítéletében megállapított tényállás szerint az alperes E. Kft. közvetlenül a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) hatálybalépését megelőzően, 1999. júliusában bérsokszorosító közreműködésével saját nevében többszöröztetett 183 585 db CD-lemezt, amelyek 1974 előtt megjelent hangfelvételeket – azonos előadó által készített ún. „sorlemezeket” és válogatásokat vegyesen – tartalmaznak.

Az E. Kft. a többszörözött hangfelvétel-példányokat még a védelmi idő visszamenőleges feléledéséről rendelkező új Sztj. hatálybalépése (1999. szeptember 1.) előtt szerződéssel terjesztésre átadta az M. D. Kft.-nek. A felperes M. Szövetség megkeresésére mindkét cég elutasította a hangfelvétel-előállítói szomszédos jog alapján történő díjfizetést, a hordozókkal kapcsolatosan álláspontja szerint beállt jogkimerülésre hivatkozva.

II. A kérdésekre adott válaszok

Ad 1. Az eljáró tanács a rendelkezésre álló CD-lemezek és borítók, valamint a peres iratanyag áttekintése után megállapítja, hogy az eljáró tanács nem rendelkezik a kérdés megválaszolásához szükséges adatokkal az alábbi indokok miatt.

- A hangfelvétel-előállítói jogok tipikusan egyedi joggyakorlás tárgyai, az kivételes, ha egy hangfelvétel-előállítói jog gyakorlására kötelező közös kezelést ír elő a szerzői jog (vö. Sztj. 20. § – üreshordozó-jogdíj, 28. § (2) és köv. bekezdések – egyidejű továbbközvetítés, 77. § (3) – kereskedelmi célból kiadott hangfelvételek nyilvánosságához közvetítése);
- a hangfelvétel-előállítói közös jogkezelésbe tartozó jogok díjigények [Sztj. 16. § (5) analógia útján a szomszédos jogi jogosultakra való alkalmazása];
- a megkeresésben a hangfelvétel-előállítói többszörözési és terjesztési jog [Sztj. 76. § (1) bekezdés *a*) és *b*) pont] sérelme a kérdés, ez a jog tipikusan csak egyedi engedélyezési joggyakorlás körébe tartozhat;
- az érintett jogosultakról (és műveikről, illetve teljesítményeiről) adatbázist csak a közös jogkezelés körében kell a kötelező jogdíjfelosztás miatt összeállítani és karbantartani [Sztj. 88. § (1) bekezdés *d*) pont, *f*) 2. pont];

- emiatt semmilyen nyilvános adatbázisból nem lehet kideríteni, hogy a perben érintett, 1974 előtt keletkezett és kiadott hangfelvételek eredetileg mely kiadónál, milyen márkanév, illetve „label” alatt jelentek meg, főképpen azért, mert ezen felvételek hangfelvétel-kiadói szomszédos joga akár több alkalommal is gazdát cserélt az elmúlt több, mint 30 évben, ráadásul ez több technikával is történhetett: akár a hangfelvételpiac kiadók közötti természetes forgalma, akár adott esetben egyes márkák, labellek vagy teljes kiadók (vállalatok) felvásárlásával folyó koncentrációja útján.

A fenti okok miatt csak maguk a hangfelvétel-előállítók rendelkezhetnek a megfelelő adatok listáival.

Mindezen túlmenően az eljáró tanács megjegyzi, hogy a jelen ügyben a Szerzői Jogi Szakértő Testület rendelkezésére bocsátott CD-lemezek és borítók, valamint az azokra vonatkozó hangfelvétel-előállítói katalógusadatok részletes vizsgálata olyan feladat, melyre azok száma miatt az eljáró tanácsnak egyrészt nincs fizikai kapacitása, másrészt és főképpen nem volna lehetősége a meglévő adatok valóságának ellenőrzésére. Nincs mivel összevetni a katalógusadatokat, ugyanis nincs adat ahhoz, hogy a jogátruházások láncolatát az eljáró tanács feltárhassa.

Ezt alátámasztja a 2.Pf.20.146/2005. számú ügy iratai közé 11. sorszám alatt csatolt, 2005. május 12-én kelt felperesi irat is, amelyben a felperes a Fővárosi Ítéltáblánál póthatáridő iránti kérelmet terjeszt elő arra hivatkozva, hogy a felperes, illetve az M. Szövetség munkatársainak teljes munkaidőben – az irat megfogalmazása szerint: „éjjel-nappal” – történő munkájával is hetekbe telt előállítani a jelenlegi jogtulajdonosok listáját.

Mindezek alapján az eljáró tanács álláspontja szerint a feltett kérdést a Szerzői Jogi Szakértő Testület nem tudja megválaszolni.

Ad 2. Az eljáró tanács tudomása szerint a hangfelvétel-kiadás nemzetközi piaci szerkezete oligopol: négy nagy nemzetközi hangfelvétel-előállító vállalatcsoport (az ún. „majorök”) képviselik a nemzetközi hangfelvétel-piac mintegy 80%-át. Ezen kiadók nemzetközi vállalatcsoportok, a hazai piacon leányvállalataik útján működnek (a leányvállalatok tulajdonlása, ellenőrzése lehet közvetlen vagy közvetett, a nemzetközi vállalatcsoport működhet elismert vagy tényleges vállalatcsoportként is).

A nemzetközi vállalatcsoportokhoz tartozó egyes vállalatok a külföldi hangfelvétel-előállítót illető hangfelvétel-előállítói szomszédos jogokat belföldön kereskedelmi képviseleti jog (ügynöki, kereskedelmi képviseleti szerződés) vagy szomszédos joghoz tartozó részjogosítványok egy vagy több állam területére való korlátozásával történő átruházása útján gyakorolhatják.

Az eljáró tanács tudomása szerint a leányvállalatok bármelyik választható jogalapon jogosultak a vállalatcsoporton belül a működési területükön belül a hangfelvétel-előállító anyacéget például a terjesztési jog alapján illető jogdíjak beszedésére, és más, az egyedi joggyakorlás körébe tartozó hangfelvétel-előállítói szomszédos engedélyezési jogok gyakorlására és díjigények érvényesítésére, beleértve azt is, hogy egyes hangfelvétel-előállítói szomszédos

jogok gyakorlására ügynöki jellegű szervezetet hozzanak létre. (Magyarországon ilyen ügynöki jellegű tevékenységet lát el a hangfelvétel-előállítók videoklipekkel kapcsolatos engedélyezési jogaira a Phonojus ügynökség.)

A külföldi hangfelvétel-előállítót illető szomszédos jogok hatálya alá tartozó hazai felhasználásokat tehát a hangfelvétel-előállító nemzetközi vállalatok hazai leányvállalatai jogosultak a nemzetközi gyakorlat alapján jogosítani, ilyen módon a Magyarországon bejegyzett felperes hangfelvétel-előállító gazdasági társaságok perbeli legitimációját az eljáró tanács szerint a hazai felhasználásokra – jelesül a szomszédos jogi oltalom alatt álló hangfelvétel többszörözésére és terjesztésére – ennek alapján lehet megítélni.

Azt meg kell jegyezni, hogy a kereskedelmi képviseleti (ügynöki) jogalapon történő eljárás esetén képviseleti jogot érvényesen csak írásba foglalt szerződés alapján lehet létesíteni.¹ (E megjegyzés a 4. kérdésre adandó válaszhoz is kapcsolódik.)

Ad 3. A jogkimerülésről a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) 23. § (5) bekezdése szól, amelynek 1999. szeptember 1-jét követően hatályos szövege a következő: „Ha a műpéldányt a jogosult vagy az ő kifejezett hozzájárulásával másvalaki adásvétellel vagy a tulajdonjog más módon történő átruházásával forgalomba hozta, a terjesztés joga az így forgalomba hozott műpéldány tekintetében – a bérbeadás, a haszonkölcsönbe adás és a behozatal joga kivételével – a továbbiakban nem gyakorolható.”

Tekintve, hogy a jogkimerülés a terjesztési joggal összefüggésben merül fel, jelentőséggel bír még az Sztj. 23. § (1) bekezdése, mely a terjesztés jogát határozza meg a következőképpen: „A szerző kizárólagos joga, hogy a művét terjessze, és hogy erre másnak engedélyt adjon. Terjesztésnek minősül a mű eredeti példányának vagy többszörözött példányainak a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele forgalomba hozatallal vagy forgalomba hozatalra való felkínálással.”

A hangfelvétel-előállítót a terjesztés fenti értelemben vett kizárólagos joga az Sztj. 76. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján illeti meg.

Az eljáró tanács magáévá tette a tudomása szerint ugyanezen peres ügy kapcsán született SZJSZT-15/04-es szakvéleményben foglaltakat. Az eljáró tanács a 3. kérdés kapcsán kifejezetten utal az említett szakvélemény jogkimerüléssel foglalkozó pontjaira, az SZJSZT akkori eljáró tanácsa által részletesen elemzett jogkimerülés jogintézményének nemzetközi szakegyezményi, illetve európai uniós másodlagos jogforrási és esetjogi hátterére, különös tekintettel az Európai Unió Bírósága által tárgyalta C-30/98-as számú ún. „Butterfly-ügy” értelmezésére.

¹ Lásd az önálló kereskedelmi ügynöki szerződésről szóló 2000. évi CXVII. törvényt:

„1. § (5): E törvény rendelkezéseit – külön jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – megfelelően alkalmazni kell az olyan önálló kereskedelmi ügynöki szerződésre is, amelynek tárgya szolgáltatásra, vagyoni értékű jogra, értékpapírra vonatkozó szerződés vagy tőzsdei ügylet közvetítése. ...

4. § A kereskedelmi ügynöki szerződés érvényességéhez annak írásba foglalása szükséges. E rendelkezéstől a felek nem térhetnek el.”

A fenti szakértői véleményben a lényegében azonos kérdésre kifejtettekkel maradéktalanul egyetértve az eljáró tanács véleménye, hogy az Szjt. 23. § (1) és (5) bekezdésének együttes értelmezése alapján a hangfelvétel-előállító terjesztési joga csak abban az esetben merül ki, ha jogszerűen a nyilvánosság számára is hozzáférhetővé tették a hangfelvételpéldányokat.

Önmagában két gazdálkodó szervezet között létrejött, lényegében forgalomba hozatalra felkínálásra váró raktárkészlet tekintetében létrejött tulajdonjog-átruházási aktus még nem minősül a terjesztés fogalomkörébe eső forgalombahozatali cselekménynek, így a jogkimerülés szabályait jelen esetben alkalmazni nem lehet.

Abban az esetben, ha a megkereső Fővárosi Bíróság a fenti, a korábbi szakvélemény által is alátámasztott jogi érvelést a jogkimerülés alkalmazásának kizárására nem fogadná el, az eljáró tanács a bíróság figyelmébe ajánlja az alábbi két, ugyanilyen eredményre vezető kiegészítő érvelését.

A) A perbeli cselekmények több jelentős mozzanata (így maga a többszörözés és a hordozók alperesek közti átruházása) olyan időtartamra esett, amikor az 1999-es Szjt. már ki volt hirdetve (1999. július 6., az Országgyűlés a törvényt 1999. június 16-án fogadta el), de még nem lépett hatályba. Emiatt szükséges azon, a felperes 2.Pf.20.146/2005. számú ügyben 5. sorszám alatt csatolt, 2005. április 5-én kelt fellebbezési ellenkérelem 4. oldalának tetején szereplő jogi érvelés helyességének vizsgálata, mely szerint *„1999. szeptember 1-je előtt a hazai hangfelvétel-előállítóknak nem is volt olyan terjesztési joga, amely kimerülhetett volna, így már fogalmilag is kizárható a jogkimerülés alkalmazása.”*

A régi Szjt. nem rendelkezett a jogkimerülésről, de az „élő szerzői jog” a jogkimerülést szabály nélkül is elfogadta. Ezt bizonyítja a könyvek, hangfelvételek, képző- és iparművészeti alkotások jogszerű másodlagos (antikvár) kereskedelme, amelyet a jogosultak általában tudomásul vettek. Sőt, a jogkimerülés burkolt létezését bizonyította a régi szerzői jogi törvény hatályban léte alatt létezett követő jogi szabályozás is, amely azzal, hogy a hatálya alá tartozó alkotások kereskedelmi forgalmára bevezette a díjigényt, közvetetten elismerte, hogy az első, szerzőitulajdon-átruházást követő terjesztéshez a szerző engedélye nem szükséges. Ugyanakkor ez a rejtetten létező jogkimerülés is csak az érintett jogosult beleegyezésével történt forgalomba hozatalt követően volt elismert.

A jelen esetben olyan hangfelvételekről van szó, amelyek 1994. július 1. és 1999. szeptember 1. között nem álltak szomszédos jogi védelem alatt. Az ezen időtartam alatt történt felhasználást az Szjt. 108. §-ának (3) bekezdése szabad felhasználásnak minősíti.

A szabad felhasználáshoz azonban nem fűződik a jogkimerülés. Ezért a perbeli hangfelvételeket érintő, 1999. szeptember 1-jét megelőző esetleges terjesztési cselekmények akkor sem esnének a jogkimerülés hatálya alá, ha a régi szerzői jogi törvény tartalmazott volna rendelkezést a (szükségképpen nemzeti) jogkimerülésről. A szóban forgó terjesztési cselekményeket megelőző többszörözések beleestek az Szjt. 108. § (3) bekezdésével visszamenőleges hatállyal, a védelmi idő visszamenőleges feleledését kiegyensúlyozó szabály hatálya alá, de az ezt követő terjesztésre ez a szabadság már nem terjedhetett ki.

B) Az eljáró tanács ugyanezen tényekből (formálisan szabad felhasználásnak minősülő cselekmények) kiindulva szintén kiegészítő érvelésként utal arra a tényre, hogy ezen szabad felhasználási cselekményeket a felhasználók már közvetlenül az Szjt. hatálybalépését megelőzően kezdték meg, olyan időpontban, amikor az Szjt. szövege – és benne a védelmi idő hangfelvételekre is kiterjedő visszamenőleges felemelése – már köztudomású tény volt (hiszen a hivatalos lapban az Országgyűlés által elfogadott, azaz érvényes, de még nem hatályos normaszöveg kihirdetésre került). Az eljáró tanács álláspontja szerint a formálisan az Szjt. alapján jogszerűnek minősülő cselekmény általános polgári jogi összefüggéseit tekintve az Szjt. 3. §-a útján alkalmazandó Ptk. 5. § (1) és (2) bekezdésében tilalmazott joggal való visszaélést valósít meg. A visszaélés tárgya a védelmi idő feleledésével összefüggésben biztosított szabad felhasználás joga. Az eljáró tanács álláspontja szerint azért minősíthetők a perbeli cselekmények – különösen a többszörözött példányok tulajdonjogának átruházása – rendeltetésellenes joggyakorlásnak, mert a szabad felhasználás gyakorlása a hangfelvétel-előállítók törvényes érdekeinek csorbítására vezetett. Ez az érdek az Szjt. hatálybalépése után fennálló egyéves díjigényben, majd az ezt követő időszakra vonatkozó teljes vagyoni jog gyakorlásában ragadható meg.

Az eljáró tanács ismételtén utal arra, hogy egyik fenti érvelés sem érinti a testület által az SZJSZT-15/04 sz. ügyben tett, ezen eljáró tanács által is elfogadott, helyesnek tartott megállapításokat.

Ad 4. A hangfelvétel-előállítók egymás közötti, jogátruházási vagy licenciatípusú szerződése a magyar jogban nincs alakiságokhoz kötve. Ha tehát a felek Magyar Köztársaság területére szóló, felhasználási jogot átengedő vagy részleges jogátruházást megvalósító szerződést kötnek, az érvényes akár szóban, akár ráutaló magatartással.

E megállapításnak az alapja az Szjt. 55. §-a, amely a szerzői művekre irányadó felhasználási szerződési szabályokat (Szjt. 42-54. §-ok) csak a szerzői vagyoni jog-átruházásra és az előadóművészi teljesítmények felhasználására kötött szerződésekre rendeli alkalmazni.

Más szóval a kapcsolódó jogi teljesítményekhez fűződő vagyoni jogok átruházására nincsenek szabályok az Szjt.-ben. Emiatt az Szjt. 3. § alapján a Ptk. rendelkezéseit kell alkalmazni.

A Ptk. jelenleg nem tartalmaz jogátruházási szabályokat (ahhoz legközelebb az engedményezés áll, de annak tárgya követelés, nem pedig törvény alapján fennálló kizárólagos vagyoni jog). Sántikáló analógia alapján felhívhatók még az adásvétel szabályai, amelyek szintén nem tartalmazznak alaki megkötést (eltekintve az ingatlan-adásvételtől).

Emiatt a ma hatályos jog szerint a szomszédos jogi vagyoni jogátruházási szerződés nem nevesített, atipikus szerződés, amely tartalmi elemei tekintetében közelebb áll a felhasználási szerződéshez, mint az adásvételhez. E nem nevesített szerződés érvényesen bármely alakban megköthető.

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy a fenti 1. lábjegyzet szerint az előző bekezdés szerinti megállapítás csak akkor helytálló, ha a belföldi hangfelvétel-előállító a külföldi hangfelvétel-előállító származékos jogosultjaként a saját nevében lép fel. Ha kereskedelmi képviselő-

ként (ügynökként), akár a külföldi hangfelvétel-előállító nevében, akár saját nevében, de a külföldi hangfelvétel-előállító javára jár el, akkor a képviseleti szerződés érvényességéhez írásbeli alak szükséges.²

Dr. Faludi Gábor, a tanács elnöke
Dr. Szinger András, a tanács előadó tagja
Dr. Kiss Zoltán, a tanács szavazó tagja

A KÉPHAMISÍTÁS ÉS A HAMISÍTVÁNYOKKAL KERESKEDÉS SZERZŐI JOGI MEGÍTÉLÉSE

SZJSZT-10/06

A Nemzeti Nyomozó Iroda Bűnügyi Főosztálya megkeresése

A Nemzeti Nyomozó Iroda, Bűnügyi Főosztály, Különleges Ügyek Osztálya által feltett kérdések

1. Megállapítható-e a leírt történeti tényállás alapján a Büntető Törvénykönyvben meghatározott, a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése vétségének különös törvényi tényállása a lefoglalt festmények vonatkozásában?

2. Amennyiben igen, ki és milyen magatartással valósította meg a bűncselekményt és mely festmény irányában?

3. A leírt történeti tényállásban kinek és mely elkövetői magatartása alkalmas a törvényben meghatározott haszonszerzés végetti, illetve vagyoni hátrányt okozó elkövetés megállapítására?

4. A művészeti alkotás szerzőjének mely, a művén fennálló személyi vagy vagyoni joga sérült a leírt tényállás alapján?

5. Ki és mekkora vagyoni hátrányt okozott a szerzőnek a cselekmény elkövetésével?

6. Alkalmas-e azon személy cselekménye a Büntető Törvénykönyvben meghatározott, a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése elkövetésének megállapítására, aki saját magának értékesítési szándék nélkül más művész az 1999. évi LXXVI. törvény 1. § (2) bekezdés *h*) pontjában leírt műalkotását annak engedélye nélkül, saját kezűleg vagy eszköz igénybevételével oly formában lemásolja, hogy az alkalmas az eredeti művel történő összetévesztésre?

7. Alkalmas-e azon személy cselekménye a Büntető Törvénykönyvben meghatározott, a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése elkövetésének megállapítására, aki értékesítési szándékkal más művész az 1999. évi LXXVI. törvény 1. § (2) bekezdés *h*)

² Az eljáró tanács észleli a kétféle szabályozás ellentmondását, de megállapításaiban a hatályos joghoz van kötve.

pontjában leírt műalkotását annak engedélye nélkül, saját kezűleg vagy eszköz igénybevételel oly formában lemásolja, hogy az alkalmas az eredeti művel történő összetévesztésre?

8. Szükséges-e a bűncselekmény elkövetésének megvalósulásához az, hogy létezzen eredeti műalkotás, melyről a másolat készül, vagy azzal is megvalósítható a bűncselekmény, hogy a művész stílusának megfelelő alkotás jön létre, arra vonatkozó szóbeli vagy írásos utalással, hogy az a hivatkozott szerző műve? (E körben, kérem, térjen ki arra a cselekményre is, amikor a másolást végző személy egy adott műről készített másolása úgy sikerül, hogy az nem teljesen azonos az eredeti művel!) Ebben az esetben a szerző mely, a művén fennálló joga sérül?

9. Alkalmas-e azon személy cselekménye a Büntető Törvénykönyvben meghatározott, a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése elkövetésének megállapítására, aki tudva, hogy nem az eredeti, a szerző által készített, az 1999. évi LXXVI. törvény 1. § (2) bekezdés *h*) pontjában szereplő valamely műalkotást megszerzi, és értékesítési szándék nélkül magánál tartja?

10. Alkalmas-e azon személy cselekménye a Büntető Törvénykönyvben meghatározott, a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése elkövetésének megállapítására, aki tudva, hogy nem az eredeti, a szerző által készített, az 1999. évi LXXVI. törvény 1. § (2) bekezdés *h*) pontjában szereplő valamely műalkotást megszerzi, és azt a továbbértékesítés szándékával magánál tartja?

11. Az 1999. évi LXXVI. törvény 1. § (2) bekezdés *h*) pontjában leírt műalkotások vonatkozásában milyen elkövetési magatartással, illetve milyen konkrét cselekménnyel valósítható meg a Büntető Törvénykönyvben meghatározott szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése?

12. Megállapítható-e a hivatkozott bűncselekmény azon esetekben, amikor az elkövető a csalási cselekménye végrehajtása érdekében, „quasi annak előkészületi cselekményeként” hamis műalkotást készít, illetve készített?

13. Függetlenül a hamis műalkotást birtokló személy – a műalkotásra annak készítésére, vagy készíttetésére vonatkozó – tudattartalmától, elkobozható-e az általa birtokolt alkotás?

I. Előzetes megállapítások

A Nemzeti Nyomozó Iroda azt a kérdést teszi fel a megkeresésében részletesen leírt tényállások vonatkozásában, hogy a Büntető Törvénykönyv (a továbbiakban: Btk.) 329/A. § (1) bekezdésében meghatározott törvényi tényállás, a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének vétsége megállapítható-e?

„329/A. § (1) *Aki az irodalmi, tudományos vagy művészeti alkotás szerzőjének a művén, előadóművésznek az előadóművészi teljesítményén, hangfelvétel előállítójának a hangfelvételén, rádió- vagy televízió-szervezetnek a műsorán, illetőleg film vagy adatbázis előállítójának a teljesítményén fennálló jogát haszonszerzés végett vagy vagyoni hátrányt okozva megsérti,*

vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.”

A feltett kérdések megválaszolása előtt rövid áttekintést adunk a szerzői jogi törvény azon rendelkezéseiről, melyek értelmezésére a jelen esetben szükség van. Az ismertetést két részre bontjuk, mivel más választ kell adni a védelmi időn belül lévő alkotók és az azon kívül esők esetében. Az 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 31. § (1) bekezdés értelmében *„a szerzői jogok a szerző életében és halálától számított hetven éven át részesülnek védelemben. (2) A hetvenéves védelmi időt a szerző halálát követő év első napjától kell számítani.”*

1. Szabályok a szerzői jogi védelem alatt álló képzőművészeti alkotásokra nézve

A tényállásban szereplő festményeket (az Szt.) 1. § (2) bek. h) pontja nevesíti is a szerzői jogi védelem alá tartozó alkotások között *(„Ilyen alkotásnak minősül ... a rajzolás, festés... útján vagy más hasonló módon létrehozott alkotás...”).*

A tényállásban felsorolt eredeti szerzők névsorát áttekintve az sem kétséges, hogy az eredeti művek a (3) bekezdésben foglalt feltételnek – *„A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg”* – megfelelnek. A már idézett 31. §-ból is következően a „szerző” alatt jogutódja is értendő.

A szerzőt – személyhez fűződő jogai mellett – vagyoni jogok is megilletik. A *vagyoni jogok* lényege, hogy *„a szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. E törvény eltérő rendelkezése hiányában a felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető.”* [Szt. 16. § (1)] A mű felhasználásának minősül különösen a *többszörözés és a terjesztés.*

„Szt. 18. § (1) A szerző kizárólagos joga, hogy a művét többszörözze, és hogy erre másnak engedélyt adjon. Többszörözés:

a) a mű anyagi hordozón való – közvetlen vagy közvetett – rögzítése, bármilyen módon, akár véglegesen, akár időlegesen, valamint

b) egy vagy több másolat készítése a rögzítésről.”

„Szt. 23. § (1) A szerző kizárólagos joga, hogy a művét terjessze, és hogy erre másnak engedélyt adjon. Terjesztésnek minősül a mű eredeti példányának vagy többszörözött példányainak a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele forgalomba hozatallal vagy forgalomba hozatalra való felkínálással.

(2) A terjesztés magában foglalja különösen a műpéldány tulajdonjogának átruházását és a műpéldány bérbeadását, valamint a műpéldálynak az országba forgalombahozatali céllal történő behozatalát. A terjesztés jogának megsértését jelenti a mű jogsértéssel előállott példányának kereskedelmi céllal történő birtoklása is, ha a birtokos tudja vagy neki az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a példány jogsértéssel állt elő.”

2. A 70 évnél régebben elhunyt festők művei

A védelmi idő elteltével az alkotás közkinccsé válik, azt bárki felhasználhatja, azaz esetünkben többszörözhető és terjesztheti. Tehát szerzői jogi szempontból már nem „védett” a mű, a 329/A. § – mint különös törvényi tényállás – nem valósul meg. Ez természetesen nem jelenti, hogy a csalás – Btk. 318. § (1) „Aki jogtalan haszonszerzés végett más tervedésbe ejt, vagy tervedésben tart és ezzel kárt okoz, csalást követ el” – ne valósulhatna meg.

3. A szabad felhasználás

A feltett kérdések némelyike érinti a szabad felhasználás témáját is.

„Sztj. 33. § (1) A szabad felhasználás körében a felhasználás díjtalan, és ahhoz a szerző engedélye nem szükséges. Csak a nyilvánosságra hozott művek használhatók fel szabadon e törvény rendelkezéseinek megfelelően.

(2) A felhasználás a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezések alapján is csak annyiban megengedett, illetve díjtalan, amennyiben nem sérelmes a mű rendes felhasználására és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit, továbbá amennyiben megfelel a tisztesség követelményeinek, és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra.

(3) A szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezéseket nem lehet kiterjesztően értelmezni.

35. § (1) Természetes személy magáncélra a műről másolatot készíthet, ha az jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja.”

E rendelkezéseknek esetünkben az a lényege, hogy magáncélra másolat készíthető az adott műről, de az jövedelemszerzés célját közvetve sem szolgálhatja.

II. Válaszok

Ad 1. A Btk. 329/A. §-a szerinti törvényi tényállás objektíve megvalósult minden olyan lefoglalt festmény esetében (az arra vonatkozó szerzői jogok tekintetében), amikor

- a festmény olyan másolat, amelyet szerzői engedély nélkül egy meglévő eredeti műről készítettek és az eredeti mű szerzőjének nevével láttak el, és
- a másolat forgalmazási céllal készült, vagy azt szándékosan vagy gondatlanságból eredetként forgalomba hozták, és
- az eredeti mű szerzője még él, vagy halálától (az azt követő év január 1-től számítva) még nem telt el 70 év.

Ad 2. A védelmi időn belüli alkotók művei esetében a bűncselekményt a tényállásban azonosított minden olyan személy megvalósította, aki a művekről értékesítési szándékkal másolatot készített, továbbá aki a terjesztésben részt vett, ha tudta vagy a körülmények alapján tudnia kellett volna, hogy a „mű” jogsértéssel állt elő.

Ad 3. Jóllehet a másoló személyéről nincs említés a tényállásban, megjegyezzük, hogy a védelmi időn belüli alkotók műveinek hamisítása esetében a haszonszerzési célzat az értékesítési szándékkal másolatot készítő személynél egyértelműen megállapítható.

A forgalomba hozatalban közreműködőknél nyilván ugyancsak adott a haszonszerzési célzat, ha tudtak vagy tudniuk kellett arról, hogy hamis műveket forgalmaznak. Felhívjuk itt a figyelmet az Sztj. idézett 23. § (2) bekezdésének a kereskedelmi célú birtoklásra vonatkozó második mondatára is.

A leírt tényállás szerint az 1. pontban felsorolt hamisítványok forgalmazásában (terjesztésében) D. S. J. és L. J. vettek részt. Magatartásuk szándékosságának vagy gondatlanságának megítélése nem szakértői kérdés.

Ad 4. A vagyoni jogok közül az Sztj. 18. és 23. §-ában meghatározott többszörözési és terjesztési jog sérült.

Ad 5. A forgalombahozatali céllal másoló személy és a terjesztésben tudatosan résztvevők okozták a vagyoni hátrányt.

Az Sztj. 16. § (4) bekezdése szerint *„ha e törvény másképp nem rendelkezik, a szerzőt a mű felhasználására adott engedély fejében díjazás illeti meg, amelynek – eltérő megállapodás hiányában – a felhasználáshoz kapcsolódó bevétellel kell arányban állnia. A díjazásról a jogosult csak kifejezett nyilatkozattal mondhat le. Ha a törvény a felhasználási szerződés érvényességét megszabott alakhoz köti, a díjazásról való lemondás is csak a megszabott alakban (azaz írásban) érvényes.”*

A Btk. 329/A. §-nak csak vagylagos tényállási eleme, hogy vagyoni hátrány keletkezzen; elegendő a haszonszerzési szándék is.

A szerző vagy jogutód vagyoni hátránya az az összeg, amelyért engedélyt adna az eredeti mű lemásolására és az eredeti szerző nevével ellátott forgalomba hozatalára. A gyakorlatban ez ritkán fordul elő, de nem kizárt. A vagyoni hátrányt a szerző vagy jogutódja szenved el.

Ad 6. Nem alkalmas. A természetes személy magáncélra a műről engedélykérés és jogdíjfizetés nélkül másolatot készíthet, ha az jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja. [Szabad felhasználás, Sztj. 35. § (1) bekezdés első mondat.]

Ad 7. Igen. Lásd a 3. válasz első bekezdését.

Ad 8. A bűncselekmény megvalósulásához szükséges az eredeti műalkotás léte, mert a Btk. 329/A. § (1) bek. szerint tényállási elem a mű létezése (a „művén ... fennálló joga”).

A más stílusában való alkotás ezért még az illető nevének feltüntetésével sem esik a Btk. 329/A. §-a hatálya alá. Megjegyzi az eljáró tanács, hogy ez a cselekmény, vagyis amikor valakinek olyan művet tulajdonítanak, amit nem is ő alkotott, a polgári jog szempontjából az általános, a 75. § szerinti személyiségi jogok sérelmét jelentheti, hiszen árt a szerző életművének, hírének.

A zárójelben feltételezett eset más megítélés alá esik. Amikor egy meglévő, védett, eredeti mű forgalombahozatali célú, engedély nélküli lemásolása, az eredeti szerző nevével ellátása és forgalmazása egy rosszul sikerült hamisítvánnyal történik, ezzel a már említett vagyoni

jogok (többszörözés, terjesztés joga) mellett sérül a szerző személyhez fűződő joga is: a mű egységének védelme. Az Sztj. 13. §-a értelmében: „A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes.” Minthogy azonban a Btk. 329/A. §-a vagyon elleni bűncselekményt tételez fel, az Sztj. 13. §-a szerinti jog sérelme nem többetelem a 329/A. § szempontjából.

Ad 9. Nem, mert a műpéldány megszerzése nem szerepel a terjesztés Sztj. 23. §-a szerinti fogalmi elemei között (lásd fent I/1. pontban).

Ad 10. Igen, mert az Sztj. 23. § (2) bekezdése szerint a terjesztés vagyoni jogának megsértése az is, ha valaki a jogsértő példányt – amelynek ilyen minőségéről tud vagy az adott helyzetben elvárható gondosság mellett tudnia kellene – „kereskedelmi céllal birtokolja”. (Lásd a 3. válasz második bekezdését is.)

Ad 11. Festmények, grafikák vonatkozásában a szerzői jogok megsértése megvalósulhat a többszörözés, a terjesztés, a kiállítás, a sugárzás, az internetes hozzáférhetővé tétel vagyoni jogai megsértésével. Ezen jogok megsértésének módjai, a konkrét és lehetséges cselekmények felsorolása nyilvánvalóan nem lehetséges, de tipikusan ilyen magatartás lehet a hamis festmény elkészítése, erről tudva forgalomba hozatala, kiállítása, esetleg a televíziós bemutatás vagy internetes másolás. A célzat vagy az eredmény persze mindig feltétel.

Ad 12. Az eljáró tanács álláspontja szerint a két bűncselekmény – csalás és 329/A. § – megvalósulása külön-külön értékelendő. Az eredeti, még védett mű jogellenes másolása az eredeti szerző nevének feltüntetésével forgalomba hozatal céljával megvalósíthatja egyrészt a Btk. 329/A. §-ban írt törvényi tényállást, emellett – de ez büntetőjogi szakkérdés – csalás előkészülete is lehet. Ha hamis műalkotást készíttetnek az említett célből, ez nem szerzői jogi jogsértés, következésképpen nem esik a Btk. 329/A. § alá sem. Ettől függetlenül csalás előkészülete lehet.

Ad 13. Az eljáró tanács véleménye szerint az elkobzás alkalmazható a 329/A. §-sal a Btk. 77. § (1) *a) b) és c)* pontja szerinti kapcsolatban lévő valamennyi hamis műpéldányra a birtokló személy tudattartalmától függetlenül. Nem tartozik az SZJSZT hatáskörébe annak megítélése, hogy a 329/A. § szerinti tényállással nem, de a csalással az említett módon kapcsolatban lévő, a csalás tényállása szerint hamis műpéldányok mikor kobozhatók el.

Dr. Gyertyánfy Péter, a tanács elnöke
Dr. Györi Erzsébet, a tanács előadó tagja
Dr. Virág Judit, a tanács szavazó tagja

ZENESZÁM FELHASZNÁLÁSA TELEVÍZIÓS SHOW-MŰSORBAN

SZJSZT-15/06

*A Fővárosi Bíróság megkeresése**A Fővárosi Bíróság által feltett kérdések*

1. A periratok között található videokazettán rögzített, a *Mónika-show* műsorrészletei, és az eredeti dal összehasonlítása alapján megállapítható-e az, hogy az eredeti dal átdolgozásáról van szó vagy sem (figyelemmel arra, hogy a tanúként meghallgatott H. P. hangsúlyozta, a dal a szövegvilágárról vált ismertté a nyilvánosság számára).
2. Ha igen, megállapítható-e az, hogy az eredeti mű olyan tartalmú átdolgozása történt meg, ahol csupán a szöveges részt iktatták ki, és különböző hangszeres változatokat tettek a helyébe.
3. Végül kéri a bíróság, hogy a felperes 2006. január 27-én kelt, a periratokhoz 14. sorszám alatt csatolt bizonyítási indítványának 3. pontjában foglaltakra nézve is térjen ki a szakértői vélemény, azaz, hogy egységes műnek tekinthető-e a szöveg–zene viszonylatban a szerzőtársak együttműködésére figyelemmel az *Élem az életem* című dal. Amennyiben a Szerzői Jogi Szakértő Testület a kérdésre igenlő tartalmú választ ad, akkor a felperes 14. sorszámú bizonyítási indítványában foglaltak közül a 2. pontban feltett kérdésre nézve is nyilatkozzon!

Az eljáró tanács válasza

Ad 1. A Szerzői Jogi Szakértő Testület rendelkezésére bocsátott hangszalagon, illetve videokazettán rögzített műsorrészletek alapján kétséget kizáróan megállapítható, hogy *nem az eredeti sláger nyilvánossághoz közvetítéséről*, hanem annak engedély nélkül megcsonkított, áthangszerelt és részben ütemét érintően is *változtatásokkal történt, sajátos tv-műsorhoz kapcsolásáról* van szó, az utóbbi népszerűségének folyamatos előmozdítása végett.

Ugyanakkor azonban a zeneszámnak egy televíziós sorozat főcímdallama és szignálja céljaira történt megváltoztatása a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényünk (a továbbiakban: Sztj.) 29. §-a értelmében *nem minősülhet átdolgozásnak sem*, ami, az eredeti mű jogosultjainak engedélyét feltételezve, származékos új művet eredményezett volna. Az átdolgozás fogalmi eleme, hogy magának a meglévő műnek újszerű kifejezésére irányuljon, mint például egy regény színpadra vitele vagy akár egy zenekari mű zongoraváltozatának megalkotása, ne pedig valamely eredeti mű eleve másféle elképzelésekhez igazításából álljon. Az átdolgozással az eredeti gondolatszövedék marad a középpontban, az átdolgozó annak másféle kifejezésével alkot származékos művet anélkül, hogy az eredeti alkotás gon-

dolati felépítésének egészét mellőzhető. Szükségszerű követelmény viszont, hogy a már meglévő mű átdolgozásával járó szerzői többlet önmagában is megfeleljen az egyéni, eredeti alkotás követelményeinek, hogy elkerülje a plágium vagy a mű merő csorbításának esetköréit. Alkotótevékenysége alapján illeti az átdolgozót az eredeti szerző jogainak sérelme nélkül a mű megváltoztatott kifejezésén keletkező szerzői jog is. A szóban forgó esetben ez fel sem merül, illet az alperes RTL Klub sem vindikált magának.

A jogvitás ügyben egy eredeti műnek a szerző engedélye nélkül *más tv-műsorhoz kapcsolásáról és evégből eszközölt megváltoztatásáról* van szó anélkül, hogy ezáltal bár származékos, de új mű jött volna létre. A meglévő zeneszámot nem önmagáért vették produkcióba, nem azt kívánták közönséghez juttatni, hanem más elképzelések szolgáltatásban módosították és használták fel elemeit.

Vagyoni jogait illetően a szerzőnek nem csupán az átdolgozás engedélyezésére van kizárólagos joga, hanem általában arra, hogy műve egészének vagy valamely azonosítható részének *bármilyen* felhasználását engedélyezze; azon a körön túl is, amit a nevében műve integritásának sérelme nélküli előadása, illetve nyilvánossághoz közvetítése terén a közös jogkezelő szervezet engedélyezhet [Szjt. 16. § (1) bekezdés]. A *személyhez fűződő szerzői jogok* körében, amelyekről a szerző le sem mondhat, a Szjt. 13. §-a a mű egységének védelmében leszögezi, hogy a szerző „jogát sérti művének *mindenfajta* eltorzítása, megcsonkítása, vagy *más olyan* megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes”. Még az olyan, a magyar és európai kontinentális jogfejlődés fényében megkérdőjelezhető értelmezés felől nézve is, amely szerint a jogsértés hírnévre sérelmes volta a mű mindenfajta torzításakor vagy csonkításakor és nem csupán másféle, a felhasználás kereteiből, illetőleg külső körülményeiből eredő megváltoztatása vagy csorbítása esetén lenne feltétel, az eljáró tanács figyelembe veendőnek tartja, hogy a felperes szerző eleve sérelmesnek érzi az adott zeneszám olyan műsorban való felhasználását, amelynek tartalma szerinte nem illeszkedik slágerének szándékolt mondanivalójához, és annak korhatár nélküli sugárzása miatt az ORTT szankciókat is alkalmazott.

Ad 2. Az első kérdésre adott állásfoglalásból kitűnően az eredeti dal tv-műsorban való felhasználása eleve nem minősül átdolgozásnak, mivel hiányzik belőle az egyéni, eredeti alkotói többlet. A mű jogtalan megváltoztatását tekintve azonban, a szakértő tanács rendelkezésére álló összehasonlító anyagokból kitűnően, a szöveg elhagyása és a mű eredeti sajátosságaihoz nem mindenben ragaszkodó áhangszerelések mellett még a *zenei anyag kurtítása is hozzájárult a mű sérelméhez*.

Ad 3. Az „Élem az életem” című szöveges zenemű az ügyben a bíróság által meghallgattott tanúnak a könnyűzenei gyakorlatnak is megfelelő tájékoztatásából kitűnően a szöveg- és dallamíró közös szerzeménye, amely az előadó együttes közös próbái során nyerte végső kifejezését és annak hangszerelését. Az egyszerre szöveges és zenés gondolatszövedék az író és zeneszerző együttes alkotási szándékának eredménye, és a létrejött mű az Szjt.

5. § értelmében együttesen létrehozott közös műnek minősül, amelyre nézve a szerzői jog megsértése ellen bármelyik szerzőtárs önállóan is felléphet.

A mű jogi megítélésén nem változtat, hogy a gyakorlat a zenét saját céljai érdekében a szövegétől leválasztva kívánta felhasználni abban a feltételezésben, hogy az ismert zenei fordulatokban együtt cseng a szöveg, ami a műsor mondanivalóját az együttes mű ismertségével népszerűsítheti. Az eljáró szakértő tanács rámutat továbbá arra, hogy a Sztj. 5. § (2) bekezdése szerint még az összekapcsolt művekből alkotott közös mű valamely részének más művel való összekapcsolásához is az eredeti közös mű valamennyi szerzőjének hozzájárulása szükséges, a szövegíró egyedüli tiltakozása tehát még ilyen esetben is helyet kapna; mint az adott ügyben egy szöveges zeneszám részeinek tv-show-sorozathoz kapcsolásakor.

Dr. Boytha György, a tanács elnöke

Dr. Szilágyi István, a tanács előadó tagja

Wolf Péter, a tanács szavazó tagja